

KÖLTÉSZET VISZONYA A' TÁRSASÉLETHEZ.

A' költészet mindig bizonyos műveltségi fokra mutat bármelly nemzetnél, mert költő nevelés és műveltebb izlés nélkül nem képzelhető. 'S mi éleszti, ébreszti fel a' kebelben a' költészetet? a' s z e r e l e m. De ezen szerelem a tárgyak különféleségéhez képest különféle, mellyek közül kisebb, nagyobb mértékben egyik vagy másik tulnyomó, a' többieknek azért helyet engedve.

A' költészeti szerelem főleg három részre oszlik: a' t e r m é s z e t, h a z a és e m b e r e k szeretetére.

A' természet szeretete szüli ama fellengző, magasztos költeményeket, mellyeket e' nagy mindenség csudálása bennünk Isten és teremtményei iránt fakasztanak. Az ihlet és vallásosság legtisztább csepjei ezek, mellyek a' tiszta kebel szent forrásából buzognak; 's ki ne tisztelné e' forrást, a' jónak, szépek, az erénynek forrását?

'S mit mondjak a' hazaszeretetről, az emberi kebel legdicsőebb adományáról? Van-e egyetlen emberi lény, kiben a' természet szent szava, az erénynek egy utolsó szikrája még kioltva nincs — van-e illy lény, ki hazáját, e természeti közanyát, melly mindnyájunkat testvérekként táplál kebelén, ne' szeretné? A' honszeretet sokkal mélyebben van mindenkinek keblébe vésve, mint hogy azt 's annak mennyei hatalmát ne éreznők.

Az emberek közös szeretetének egyik magasztosb kifolyása a' b a r á t i és ama tiszta, forró, mindenható szerelem, melly az embert anyira felül-emeli ez anyagi életen, lelkének olly rég sovárgott táplálékot ad, 's anyira isteníti őt.

De a' valódi szerelem, legyen bármellyik ezek közül, csak tiszta, saktalan kebelben fogamzik; az aljas érzetű ember nem tudja, mit tesz Istent hazát és embert igazán szeretni.

'S mindezen tiszta, magasztos érzelmeket hölgyek, anyák ültetik kebelünkbe, — ők nevelik, ápolják azokat. Ki ne látná tehát a' hölgyeket mint minden jónak, szépnek, nemesnek kútfejeit, a' vallásosság, nemzetiség és szeretet nemtőit, a' magasztosb érzelmek és ihlet ápolóit? 's ki ne látná át, hogy az ő közremunkálásuk nélkül fölvirágozni lehetlen? Kik lennének hát a' költészet ébresztői, ha nem a' hölgyek? 'S igen természetes, minél műveltebbek a' nemzet hölgyei, minél inkább buzognak a' vallás, haza és emberiség mellett: annál költőibb, műveltebb lesz a' nemzet, annál ihletettebb dalosokat teremt a' művelt szellem.

Hogy pedig a' jók közt kontárok sem hiányzanak, az igen természetes, mivel a' legszebb kert virányi közt is van gaz és szemét. És senki sincs, ki, józan észszel birván, a' kevés söpredék miatt megvesse a' kertet, mellyben anynyi diszes virág ékeskedik; könnyű megválasztani jót a' rosztól; a' jót ekkor pártolni, éleszteni, a' roszat mellőzni kell. — És itt feneklik a' hiba, melly mult századi elkülföldiesedésünknek alapul szolgál némileg még ma is, bár gen gyéren. Ők t. i. a' hazai jobbak között silányakat is találván, az egész ébredő nemzeti költészetet megvetették a' külföldi jobbak miatt, holott ki ne látná, miként zsenge korutól olly tökélyeset nem várhatni, mint kifejlettől?

Nemzet — igen — költészet nélkül el nem lehet, nélküle legalsóbb fokán teng az emberiségnek. Költészet az, melly felgyújtja a' magasztosb érzelmeket az emberi kebelben, melly szent érzelmet önt a' kebelbe Isten iránt, hevíti a' hazáért, buzdítja jóra, szépre, nemesre. Legyen azért szent ihletség a' költeményekben vallás iránt, éleszszen honszerelmet, adjon éleményt a' kebel tiszta vágyainak, 's tükrözze híven a' lángoló szívnek érzetét, szűz hevét. Hisz költemények csak tiszta kebelben találnak viszhangra 's épen azért kell aesthetikai törvényekhez köttetniök, mert valjon ki találna gyönyört izléstelen, ocsmány képekben, aljas szavakban? 's hogy kedvelje meg a' szűzkeblű hölgy a' költészetet, ha tisztátalan kifejezéseket talál?

Ez azonban korántsem akar félreértett beszéd lenni, mintha az elme szabad szárnyalását akarnók szabályok alá szorítani; oh nem! a' természetiséget a' költészetből nem szabad kiirtani, mert csak ez lehet kedves 's nem a' czikornyázott nyekegés; de a' természetiséget sem kell félreértenünk, 's nem kell korlátlanságra magyaráznunk. A' természet maga hódol a' tökéletesség, 's így a' szép és jó törvényeinek, miért ne hódolhatna tehát a' természetes költemény? Költői szabadság — mellőzve a' mértékbelit — az elme fellengző röpteiben áll, mert a' szabadság feltételezi a' törvényeket, törvények nélkül nem szabadság, hanem korlátlanság uralkodik; 's mig hagyjuk az elmét fellengzeni, addig szorítsuk kifejezéseit izléstani szabályok közé. Mikor olvas példaúl egy hölgy költeményeket? Akkor, ha kissé szabadulva a' mindennapiságtól, keblét magasztosabb érzeteknek kívánja megnyitni, hogy fellelhesse azon szentebb érzelmeket, mellyek keblét feszítik; 's mi kedve lehet, ha gyönyörű hevülés helyett igen is mindennapi mondásokra bukkanik? megkedvelheti-e ugy a' magyar költészetet, a' nemzeti költészetet?

A' költészetnek általánosan igen nagy befolyása van a' nemzet csinosodására, művelődésére; mert valjon gondolható-e művelt nemzet költők nélkül, vagy jeles költők nemzeti műveltség nélkül? Ezen befolyást a' nemzetre a' nők által eszközölheti a' költészet; a' költészet ébresztői, ápolói a' nők; a' költészetnek hatása a' nőkre nézve viszonylagos: a' költészet saját anyáit műveli 's neki köszönhetjük azon ébredő nemzetiséget, melyet eddig olly külföldies nőink közt felélesztett, melyet ezek most olly hévvel karolnak fel. Milly sok lelkes hölgyet adott ez vissza a' hazának, hány női kebel dobog újra a' szeretett honért! kik reményt nyujtanak egy szebb jövődönnek látni elébe, melly ha egyszerre nem is, de olly mosolygó arczczal közelg felénk, hogy felderül végre a' magyarnak olly rég epedve várt hajnala.

Buzogjatok tovább is, ti néhányak, kik e' szent czélra hivatva vagytok; élesszétek, ápoljátok, ti hölgyek, a' nemzetiséget 's mindent, mi szép, jó és nemes, pártoljátok még mindegyre csekély költészetünket! 'S ha igen, úgy

Még jöni kell, még jöni fog
Egy jobb kor, melly után

Buzgó imádság epedez
Százerek ajakán!

E ö t t e v é n y i F e r e n c z.

REGÉNY ÉS VALÓ.

(Folytatás.)

X.

Folytonos tanulás között hamar elmúlt egy év. Az egykori 's e' helyzetem közti különbség, habár itt tanulnom kellett, abban pedig henyélheltem, sokkal jobban lelánczolta kedélyemet, mintsem hogy akár unalmat, akár a' henyé életre való viasszasovárgást éreztem volna. Tanítóm 's környezőim lassan-lassan, fogalmamhoz képest az életnek czéljáról és becséről kezdtek felvilágosítani; könnyen érthető és alapos okokkal iparkodtak azon meggyőződésre vezetni, hogy mindkettő munkában 's a' teremttől nyert tehetségeknek erényes használatában áll. Sok volt még előttem homályos és érthetetlen, de velemi becsületes szándokukról meggyőződhettem, és vezetésöknek ösztönszerűleg adtam által magamat.

Van egy latin közmondás, illy értelmű: a' szentnek körében szent, a' gonosznak társaságában gonosz leszel. Ne látszassék az senki előtt hihetlenné, hogy a' bennem fölébresztett jobb szellemem sugallatának átengedtem magamat. Valamint azelőtt csak aljast, csak gyalázatosat láttam magam körül 's ezeknek befolyása erkölcsileg lehetetlenné tette, hogy eszem 's szívem nemes irányban fejlődjék: úgy most erényes tettek- 's szavaknak befolyása alatt állván, 's ezeknek, nem pedig amazoknak, erkölcsi érdeméről meggyőzettetvén, a' velem felnőtt 's kéreggő fajult salakból lassan-lassan kibontakozni kezdettem. Nem akarom vitatni, hogy e' javulásra tiszta erkölcsi meggyőző-